

NORLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Maktpolitisk vurdering av fremtidig regionstruktur for Nordmøre

Publisert: 19.10.2016
Skrevet av: Åge Mariussen og Arild Gjertsen
Arbeidsnotat nr.: 1012/2016
ISSN-NR: 0804-1873
Prosjektnr: 1640

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

ARBEIDSNOTAT

ARBEIDSNOTAT NR: 1012/2016	ISSN-NR: 0804-1873	PROSJEKTNUMMER: 1640	ANTALL SIDER: 23
FORFATTER(E): Åge Mariussen og Arild Gjertsen			SALGSPRIS NOK: Kun web

INNHOOLD

FORORD	2
1. MANDAT FOR UTREDNINGEN	3
2. HVA BETYR GRESENE PÅ KARTET FOR REGIONENE?	4
3. SKISSER AV ULIKE FREMTIDER.....	10
4. SCENARIER:MULIGE KONSEKVENSER AV ALTERNATIVE REGIONSTRUKTURER	19
5. AVSLUTTENDE KOMMENTAR	21
6. REFERANSER	22
7. VEDLEGG	23

FORORD

Regionreformen dreier seg om hvordan vi skal lage bedre betingelser for vekst og utvikling gjennom samfunnsplanlegging der vi bor. Arbeidet med denne reformen har brakt Nordmøres plass i den norske geografien opp på bordet. Hvordan kan Nordmøre bruke reformen til å unngå politisk, geografisk, økonomisk og demografisk marginalisering - og ta grep som kan bidra til utvikling og vekst der regionen utnytter fortrinnene ved sin plassering på kartet? Rapporten diskuterer denne problemstillingen med utgangspunkt i spørsmålet om makt. Hvordan kan vi sikre makt og innflytelse for politikere og andre som arbeider for å utvikle regioner som Nordmøre? Regional utvikling bygger på integrasjonsprosesser som åpner muligheter og skaper synergier. Samfunnsutvikling består i å tilrettelegge for slike integrasjonsprosesser.

Reformen har plassert Nordmøre i sentrum, med muligheter i to retninger, den etablerte aksene Molde – Ålesund, og nå kanskje en ny vei i retning av tettere kontakt med Trondheim. Sett fra Nordmøres side er fordelene med Møre og Romsdal tilgang til et stort arbeidsmarked i Romsdal/ Molde som, sett fra Romsdals side, også holdes oppe gjennom aksene Kristiansund – Molde – Ålesund. utfordringen for Nordmøre ligger i å kunne beholde disse fordelene og samtidig utvikle en positiv synergi gjennom bedre forbindelser med Trøndelag.

Bodø, 19. oktober 2016

Åge Mariussen og Arild Gjertsen

1. MANDAT FOR UTREDNINGEN

Regjeringen ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet har igangsatt en regionreform, og gitt fylkeskommunene i oppgave å utrede og fatte vedtak om fremtidig regionstruktur innen 1. desember 2016.

ORKidé – Nordmøre Regionråd er et formalisert interessesamarbeid mellom kommunene på Nordmøre, og bidrar til samordning og koordinering i viktige samfunnsspørsmål. Regionrådet vedtok 22. juni å gjennomføre en felles utredning av regionspørsmålet, for å sikre at Nordmøres interesser blir vurdert og ivaretatt i reformarbeidet. Dette er et arbeid som skjer i tillegg til Møre og Romsdal fylkeskommune sine prosesser og utredningstiltak.

Utredningen skal gi beslutningstagere og befolkning en helhetlig oversikt over mulige konsekvenser av fremtidig regionstruktur. Viktige tema er blant annet samferdsel, næringsutvikling, regional utvikling og innflytelse.

Som del av utredningen ønsket Nordmøre Regionråd å innhente en ekstern og uavhengig maktpolitisk vurdering av aktuelle regionalalternativer, som følger:

- Nordmøre inn i en midt-norsk region (med/uten Romsdal som del av samme region)
- Møre og Romsdal inn i en midt-norsk region
- Hele Møre og Romsdal inn i en region med Sogn og Fjordane/Vestlandet
- Møre og Romsdal består som egen region i en ny norsk regionstruktur

I tillegg ba Regionrådet om kommentarer på sannsynlighet og konsekvenser av evt. frafall/tillegg av kommuner i sør/nord, for de alternativene der utredningen viser at det er relevant.

Regionrådet ønsket å belyse hvordan de ulike alternativene kan påvirke Nordmøres innflytelse og gjennomslagskraft i den nye regionen. Herunder:

- politisk representasjon i det nye forvaltningsnivået
- ressursfordeling og bruk av virkemidler
- vekstkraft og næringsutvikling
- sentralisering/desentralisering og demografisk utvikling
- interessefellesskap og interessekonflikter

Tilsvarende ønsket det en vurdering av hvilket regionalalternativ som best kan bidra til gjennomslagskraft og innflytelse på landsplan for den nye regionen som Nordmøre blir en del av.

2. HVA BETYR GRENSENE PÅ KARTET FOR REGIONENE?

Forut for regionreformen gikk det en diskusjon om prinsippene for reformen. Skulle regionene bygge på landsdeler, som Vestlandet og Midt-Norge/ Trøndelag, eller skulle de bygge på samordning innenfor funksjonelle regioner? Regjeringen valgte det siste. Regjeringens mål med regionreformen er formulert slik:

Regjeringen har som mål at reformen skal legge til rette for en positiv samfunnsutvikling i alle deler av landet, basert på regionale fortrinn, forutsetninger og prioriteringer. Regionreformen skal legge til rette for samordnet oppgaveløsning, samordning av sektorer og prioriteringer, og for sektorovergripende initiativer i regionene. Reformen skal bidra til forenkling og tydeligere ansvarsdeling innenfor samfunnsutvikling. Regjeringen mener endringer i regionalt folkevalgt nivå's rolle og oppgaver bør bidra til redusert byråkrati og økt effektivitet. Regionreformen skal også bidra til styrking av demokratiet på regionalt nivå. (side 6 i Melding til Stortinget 22, 2015-2016)

En sentral del av begrunnelsen for regionreformen er endringene i geografi og samfunn de siste 172 år.

Regioninndelingen er 172 år gammel. Siden den gang har det moderne Norge vokst frem. Kommunikasjon og infrastruktur, næringsstrukturer og bosettingsstrukturer har endret seg radikalt. Vi samhandler på en annen måte og i et annet tempo enn kun for kort tid tilbake. Kompleksiteten i samfunnet har økt, og mange av dagens sentrale samfunnsutfordringer krysser administrative grenser og går på tvers av sektorer. (Melding til Stortinget 22, 2015-2016)

Denne vektleggingen av sammenhenger mellom endringer i funksjonell geografi (kommunikasjon, pendling, kjøp og salg av tjenester, infrastruktur) og samfunnsutvikling henger godt sammen med rollen til det nye regionale nivået, som er samfunnsutvikling gjennom partnerskapsbasert regional utvikling og planlegging:

... rollen kan utvikles gjennom partnerskapsbasert regional utvikling og planlegging. Hofstad og Hanssen (2015) mener en regional samfunnsutviklerrolle kan oppsummeres i følgende tre hoveddimensjoner (...):

1. å gi strategisk retning til samfunnsutviklingen, tilpasset regionale og lokale forhold
2. å mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn
3. å samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk (Melding til Stortinget 22, 2015-2016)

Reformen tar sikte på å få til en tettere kobling mellom de nye regionenes politiske ledere, de nye fylkestingene, de regionale institusjonene og andre aktører som er med på å forme samfunnsutviklingen.

Når kartet tegnes om og det etableres et nytt fylkesting endres settet av aktører som deltar i det interne spillet. Den nye enheten vil få en ny sammensetning m.h.t. byer og regioner,

økonomiske interesser og partier. Hegemoniet som er grunnlaget for maktutøvelse vil endres. Fylkesgrensene definerer et rom for politisk og administrativ organisering og artikulering av interesser, en fylkeskommune med et direkte valgt fylkesting med en fylkesadministrasjon. Fylkeskommunen forholder seg til regionale statlige sektorer, primærkommunene og regioner innenfor fylkene, som Nordmøre.

Fylkespolitikken dreier seg også om artikulering av den store regionens (fylkets) interesser sett i forhold til det statlige nivået, og det kan være en arena for konfliktløsning og samspill mellom regioner, regionale samarbeidsinstitusjoner, som Nordmøre Regionråd og primærkommunene. De nye regionene blir viktige bindeledd mellom regioner som Nordmøre og staten. I dette samspillet formes det meldingen kaller "framveksten av det moderne Norge". Samspillet dreier seg om beslutninger om veier, tunneller, bruer, sykehuskretser, skolekretser og andre store og små spørsmål som påvirker hverdagen til folk flest.

Ser vi bakover i tid, på "framveksten av det moderne Norge" har byer, omkringliggende distrikter og lokale arbeidsmarked "vokst sammen" over større geografiske områder, gjennom ferger, veier, bruer, tunneller og annen samferdsel som muliggjør mer langstrakte former for arbeidspendling, varehandel, leveranser av private og offentlige tjenester, bedriftsnettverk og verdikjeder.

For regioner innenfor et fylke, som Nordmøre, er det en utfordring å kunne få til en vellykket funksjonell integrasjonsprosess i fremtiden, der distriktene og den sentrale byen, Kristiansund, spiller sammen og bidrar til å utvikle et Nordmøre med et variert og attraktivt arbeidsmarked og tilbud av private og offentlige tjenester til befolkningen.

Samtidig må regioner som Nordmøre arbeide for integrasjon i større funksjonelle regioner (som Midt-Norge, Vestlandet, Møre og Romsdal eller andre alternativ). Denne større integrasjonsprosessen bidrar til mer differensierte og dermed attraktive arbeidsmarked, og en mer positiv befolknings- og næringsutvikling. Effekten av strategier for å bygge større og mer sammenhengende regioner er integrasjon, som vanligvis, som vi skal se nedenfor, måles gjennom statistikk for varehandel/ tjenesteleveranser og pendling.

Reformen plasserer Nordmøre i sentrum. Innenfor rammen av Møre og Romsdal kan Nordmøre, og primærkommunene innenfor Nordmøre, gjøre det beste ut av aksene Kristiansund – Molde – Ålesund. Men i tillegg har debatten rundt reformen åpnet opp og aktualisert muligheter i aksene Kristiansund – Trondhjem og andre muligheter.

Beslutninger om grensene for de nye regionene vil påvirke faktorene som bestemmer Nordmøres fremtidige plass i Norge:

- politisk representasjon i det nye forvaltningsnivået
- ressursfordeling og bruk av virkemidler
- vekstkraft og næringsutvikling
- sentralisering/desentralisering og demografisk utvikling
- interessefellesskap og interessekonflikter

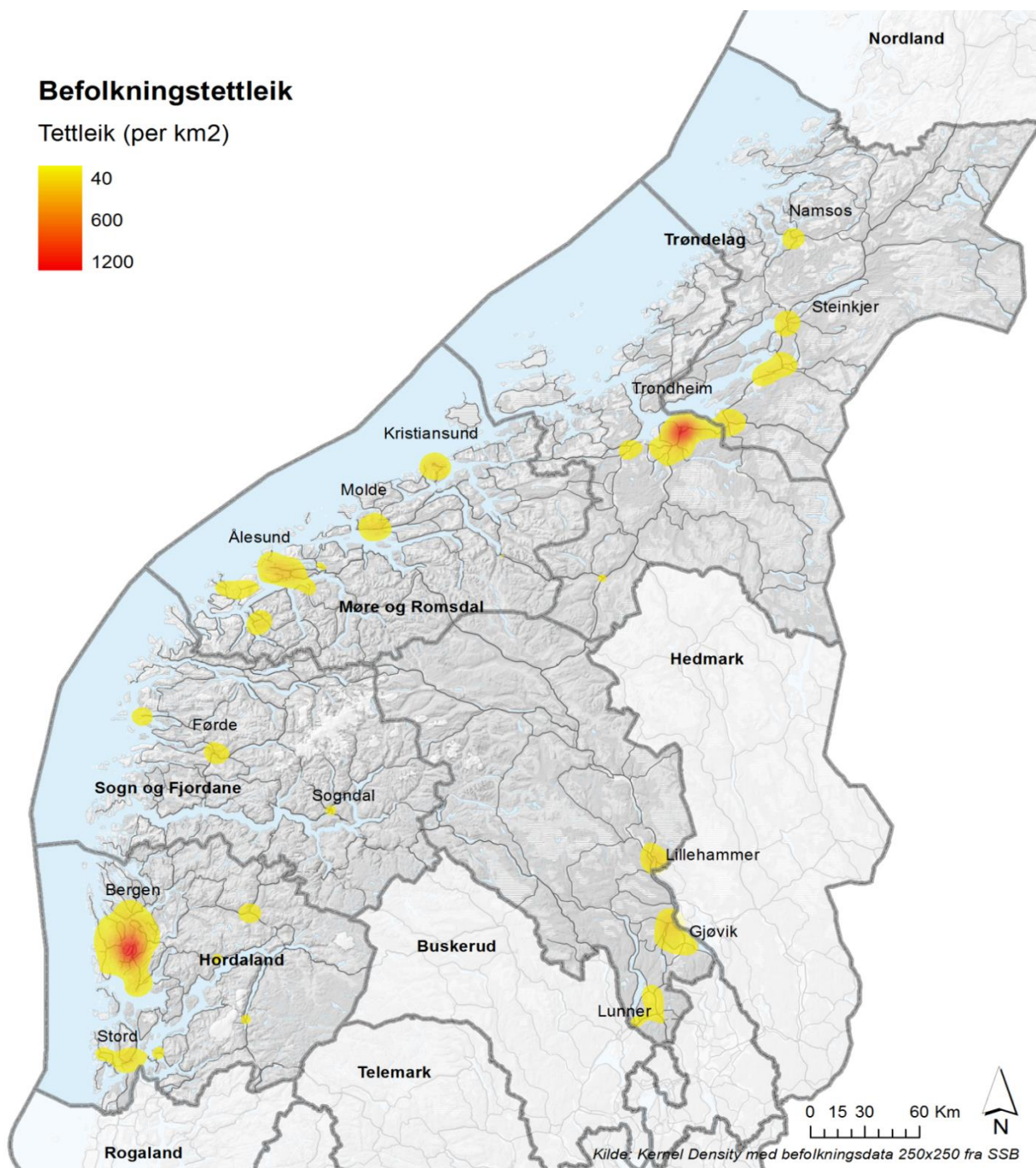
Men det er ingen enkel og entydig kobling mellom beslutninger om nye fylkesgrenser i 2016 og utviklingen i fremtiden. Vi snakker om politiske prosesser i de nye fylkestringene, beslutninger om prioritering av framtidige veier, bruer og annen infrastruktur, funksjonen til virkemiddelapparatet i nye fylker, relasjonene og arbeidsdelingen mellom de nye regionene og staten, prosesser i næringslivet og unge menneskers beslutninger om hvor de vil leve, arbeide, stifte familie og få barn.

Utredningen tar utgangspunkt i to kilder til kunnskap om denne usikre fremtiden som vi har i dag:

1. Tilgjengelig statistikk som viser hvordan alternative, framtidige regioner vil se ut. Denne statistikken ble brukt til å tegne noen grove skisser av egenskaper ved de nye regionene og Nordmøres plass i dem, som er referert nedenfor.
2. Disse skissene var utgangspunkt for dialog med informanter i regionen, i dette tilfelle ordførerne i regionrådet.
3. På grunnlag av disse to datakildene presenterer dette notatet scenarier over mulige, framtidige utfall av beslutninger om grenser for de nye regionene.

I sammenfatningen av disse scenariene gir notatet en helhetlig oversikt over mulige konsekvenser av framtidig regionstruktur.

Utgangspunktet er situasjonen i dag.

Nordmøre er en del av en større geografi der byer, omkringliggende distrikter og lokale arbeidsmarked har "vokst sammen" over større områder, gjennom ferger, veier, bruer, tunneller og annen samferdsel som muliggjør mer langstrakte former for arbeidspendling, varehandel, leveranser av private og offentlige tjenester, bedriftsnettverk og verdikjeder. I vellykkede tilfeller kan slike strategier for "funksjonell regionforstørrelse" bidra til mer differensierte og dermed attraktive arbeidsmarked, og en mer positiv befolknings- og næringsutvikling. Effekten av slike strategier for å bygge større og mer sammenhengende regioner er integrasjon, som vanligvis måles gjennom statistikk for varehandel/ tjenesteleveranser og pendling.

Tabellen nedenfor viser pendling mellom regioner innenfor Møre og Romsdal, og mellom disse og to naboregioner, Nordfjord i Sogn og Fjordane og Orkdal i Trøndelag.

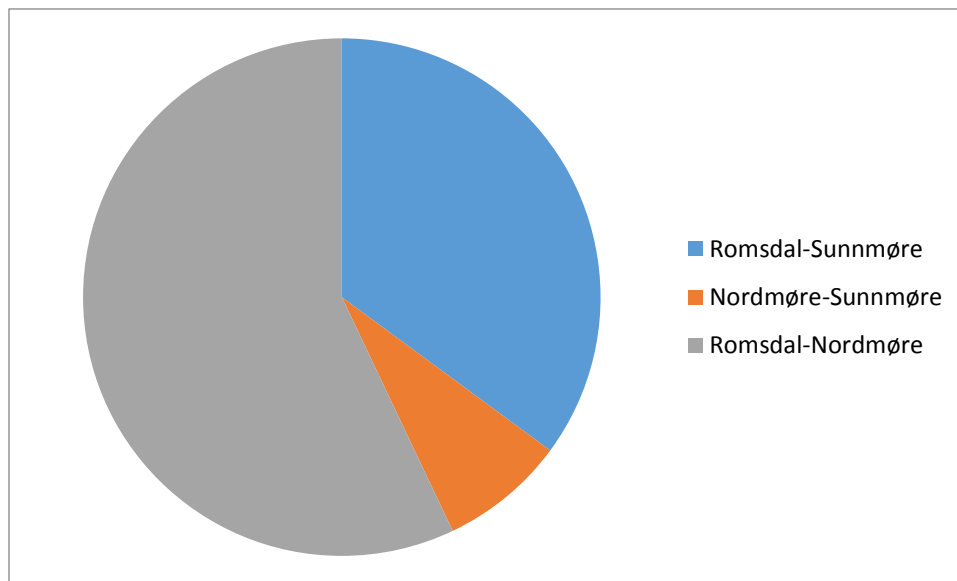
Pendling mellom regioner

4. kvartal 2015

	Til Nordfjord	Til Sunnmøre	Til Romsdal	Til Nordmøre	Til Orkdalsregionen
Fra Nordfjord		380	30	7	3
Fra Sunnmøre	352		831	145	44
Fra Romsdal	6	759		833	23
Fra Nordmøre	11	211	1752		174
Fra Orkdalsregionen	5	13	49	267	

Den "interne pendlingen" i ulike retninger mellom Sunnmøre, Romsdal og Nordmøre omfatter 4531 arbeidsplasser. Dette tallet er en indikator på den interne integrasjonen i Møre og Romsdal. Bryter vi dette tallet ned på de tre relasjonene, og ser på pendling fram og tilbake, kan bildet illustreres slik:

Pendlerstrømmer (4531 arbeidsreiser) mellom regionene i Møre og Romsdal.

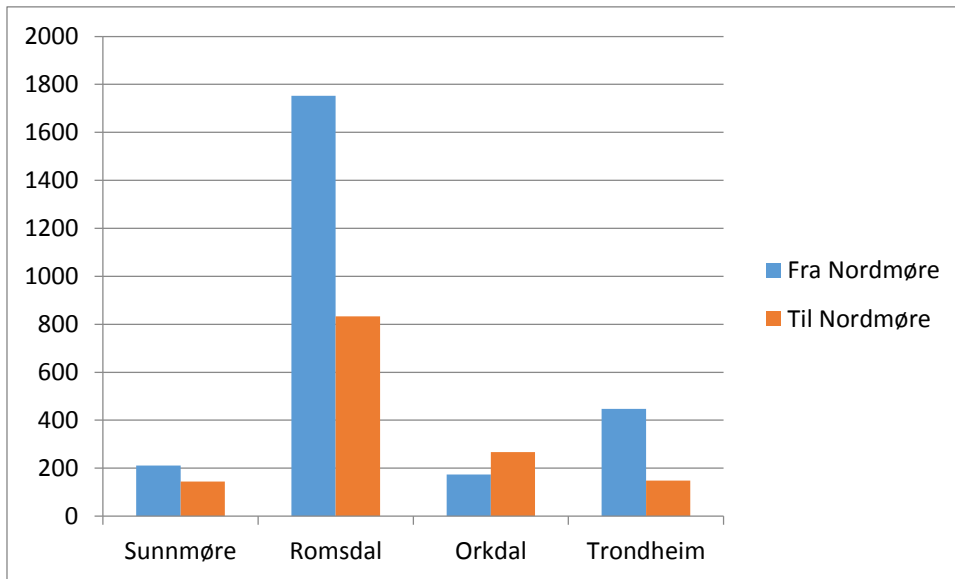

Vi snakker om **2585** arbeidsreiser mellom Romsdal og Nordmøre, **1590** arbeidsreiser mellom Romsdal og Sunnmøre og **356** reiser mellom Sunnmøre og Nordmøre.

Pendlingen mellom Orkdal i Trøndelag og Møre og Romsdal omfatter **573** arbeidsplasser. Pendlingen mellom Nordfjord i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal utgjør **794** arbeidsplasser.

Tar vi med pendling mellom Nordmøre og Trondheim får vi dette perspektivet:

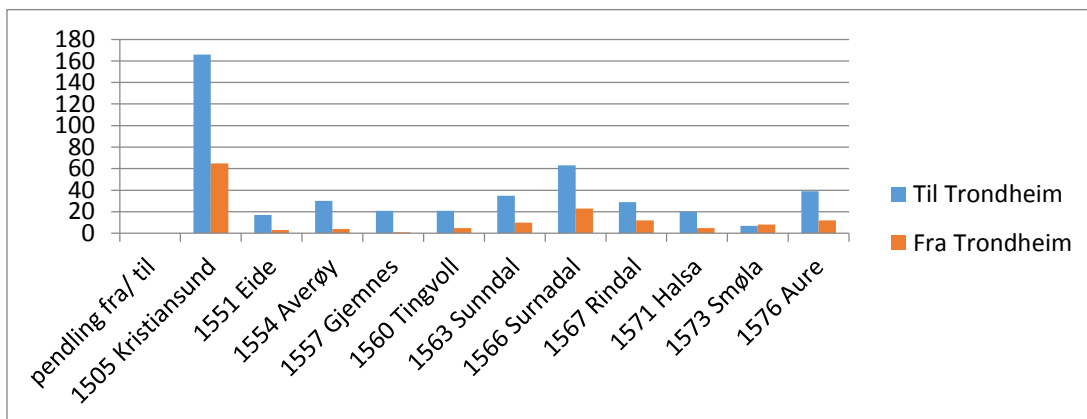
Sunnmøre, Romsdal, Orkdal, Trondheim: pendling til og fra Nordmøre

1752 av de **2585** pendlerne mellom Romsdal og Nordmøre reiser til Romsdal for å arbeide. Tilsvarende er det **356** pendlerreiser mellom Nordmøre og Sunnmøre, **441** mellom Nordmøre over grensa til naboregionen Orkdal og **596** langpendlere mellom Nordmøre og Trondheim.

Disse pendlertallene bekrefter at det er en betydelig avhengighet mellom arbeidsmarkedene i Nordmøre og Romsdal og mellom Romsdal og Sunnmøre, men ikke mellom Nordmøre og Sunnmøre. Sagt på en annen måte ser det på grunnlag av pendlerstatistikken ut til at sett fra Nordmøres synspunkt er relasjonen til Trondheim/Orkdal viktigere enn relasjonen til Sunnmøre.

Betydningen av langpendling til Trondheim for de ulike kommunene i Nordmøre er illustrert i figuren nedenfor.

3. SKISSER AV ULIKE FREMTIDER

GEOGRAFI OG POLITIKK

Nordmøres evne til å hevde sine interesser er avhengig av

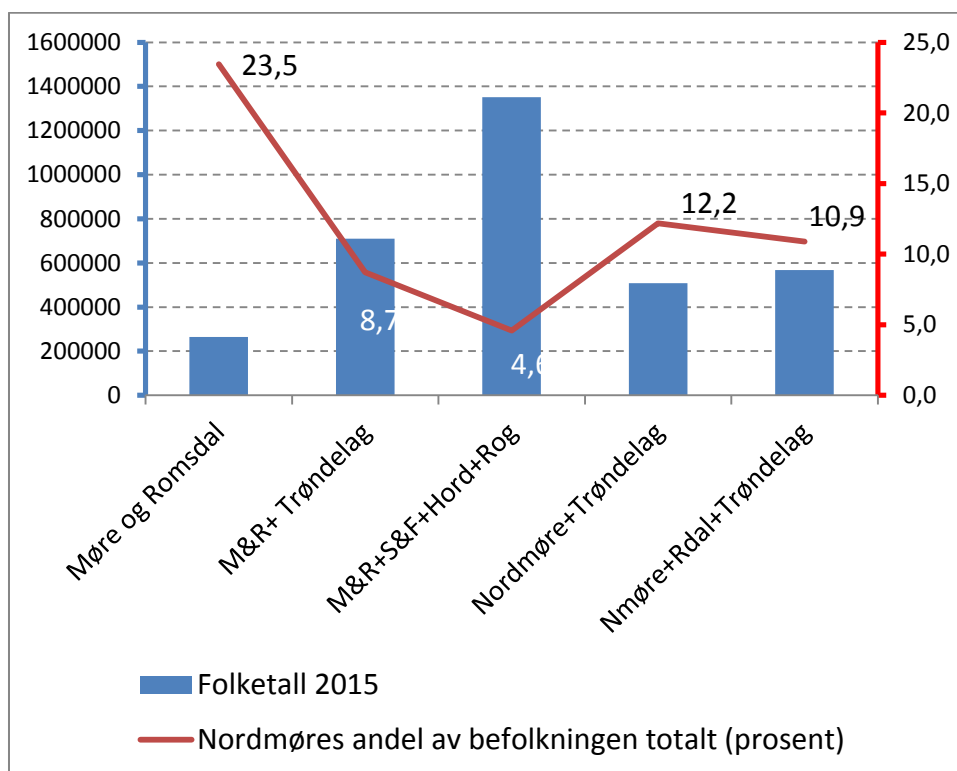
- "kjøttvekt", eller tyngden av befolkningen sett i forhold til den store regionen,
- plasseringen i geografien, i forhold til akser mellom byer, og
- posisjonen i forhold til allianser og skillelinjer i kultur og politikk

Figuren nedenfor viser folketallene i de nye regionene, og Nordmøres andel av befolkningen. Nordmøre utgjør 23,5 % av befolkningen i Møre og Romsdal.

Vi har tre alternative kombinasjoner i Midt-Norge:

Kombinasjonen Nordmøre og Trøndelag gir Nordmøre 12,2 %, tar vi med Romsdal er Nordmøre nede i 10,9 %. Flytter vi hele Møre og Romsdal inn i Midt-Norge er Nordmøres andel nede i 10,9 %.

I en region Vestlandet som også omfatter Rogaland vil Nordmøres andel være nede i 4 %. Disse tallene må sees i sammenheng med den funksjonelle og politiske geografien. I en Midtnorsk region som omfatter hele eller deler av Møre og Romsdal vil Nordmøre "ligge i sentrum" med Molde og kanskje Ålesund i vest og Trondheim i nordøst.

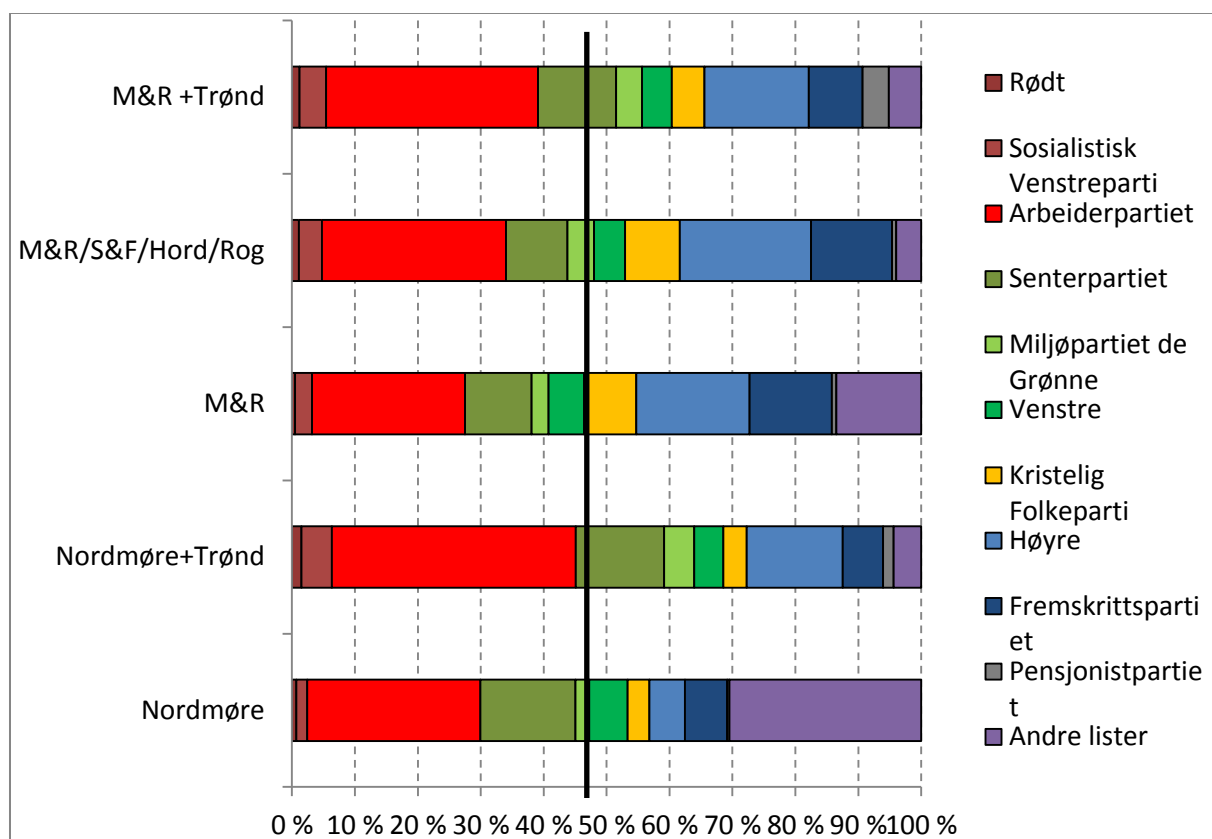
I norsk statsvitenskapelig litteratur er det et etablert skille mellom Vest-Norge, som har tettere politisk-ideologiske bånd til den neo-liberale Britiske eller "Vesteuropeiske" delen av Europa, kombinert med familiebedrifter som dominerende økonomisk organisasjonsform, og Øst-Norge, med vekt på klassiske "Svensk-Tyske" former for bedriftsorganisering i form av store, moderne bedriftshierarkier og et sterkere innslag av fagforeninger,

"forhandlingsøkonomi" i næringslivet og sosialdemokrati. Valgstatistikken nedenfor som viser resultat fra siste fylkestingsvalg indikerer at dette skillet går tvers gjennom Møre og Romsdal, med Sunnmøre som den "Vesteuropeiske" og Nordmøre og Romsdal som den "Østlige" varianten.

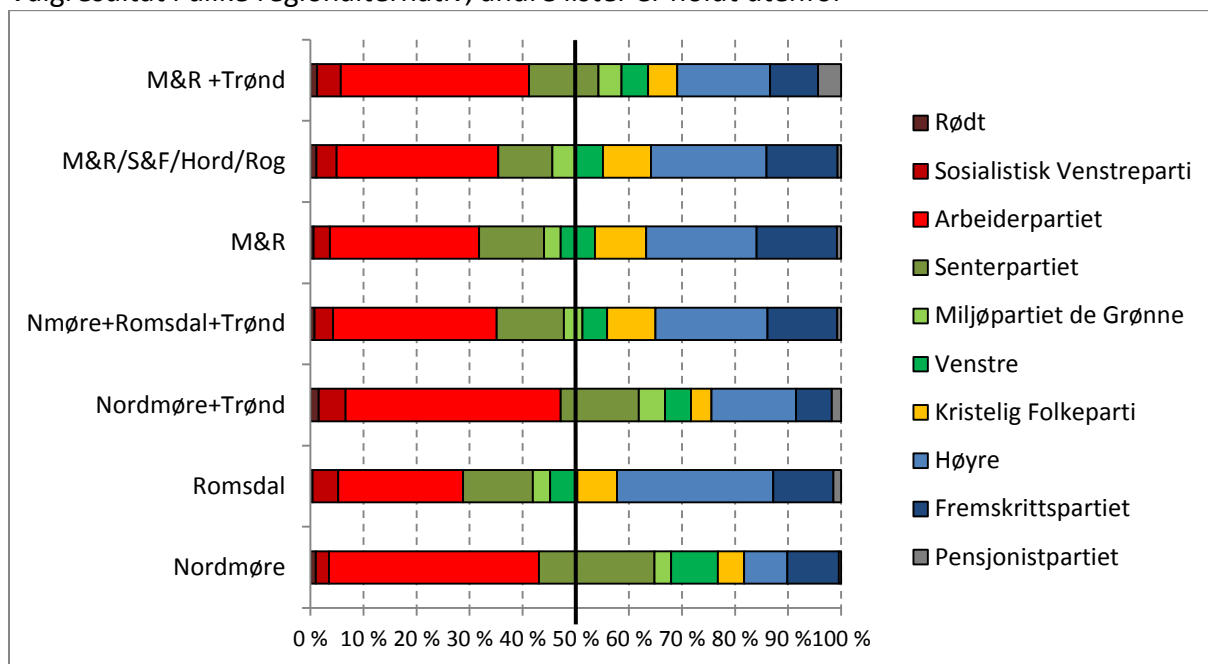
Tar vi utgangspunkt i befolkningens stemmegivning ved forrige fylkestingsvalg (2015), viser figurene under at det er en generell tendens til at tyngdepunktet flyttes mot venstre på høyre/venstre-aksen i alle strukturalternativer, men ikke overraskende noe sterkere i Trøndelags- og Opplandsalternativene. Merk at i den første figuren er "andre lister" lagt til helt til høyre i spekteret, noe som neppe korrekt reflekterer disse listenes ideologiske profil. I den neste figuren er "andre lister" tatt bort.

Diskusjonen i fokusgruppen i Kristiansund illustrerte at i det politiske spillet om innflytelse over statlige bevilgninger og andre ressurser går tilliten i Nordmøre i retning av Trøndelag. I en studie utført på oppdrag fra Møre og Romsdal fylkeskommune (Mariussen og Gjertsen 2016) viser at lojaliteten på Sunnmøre ser ut til å gå i retning av Vestlandet. Dette skulle tyde på at i Vest-Norge vil Nordmøre ligge i periferien, både geografisk og politisk.

Valgresultat i fylkesting for ulike alternativ, inkludert "andre lister".

Valgresultat i ulike regionalalternativ, andre lister er holdt utenfor

GEOGRAFI OG UTVIKLING

Tabellen nedenfor viser andel av befolkningen som bor i tettbygd strøk. I Nordmøre er en relativt stor andel bosatt i spredtbygde områder. "Bare" 56,6 % bor i tettbygde strøk. Sagt på en annen måte, byene har en relativt større tyngde i de ulike regionale alternativene. I Møre og Romsdal bor 70,4 % i tettbygde strøk. Det betyr at sett under ett, for fylket som helhet, har byer som Molde og Ålesund større tyngde enn Kristiansund innenfor Nordmøre.

Ser vi på de ulike alternativene i Midt-Norge ligger andelen av befolkningen i spredtbygde områder om lag på samme nivå som Møre og Romsdal. Nordmøre, Romsdal og Trøndelag ligger på 70,9 %. Nordmøre + Trøndelag ligger på 71,4 % og Møre og Romsdal + Trøndelag ligger på 72,3 %. Her er det altså ikke store endringer fra situasjonen i dag, innenfor Møre og Romsdal. I en region Vestlandet ser vi at byene blir vesentlig tyngre, hele 80 % bor i tettbygde strøk. Her er det de store sentrene i sørvest, Bergen og Stavanger, som veies inn. Andel av befolkning i tettbygd strøk, ulike alternativ.

Strukturalternativ	Andel av befolkningen som bor i tettbygd strøk (prosent). 2015.
Møre og Romsdal	70,4
M&R+Trøndelag	72,3
M&R+S&F+Hord+Rog	80,0
Nordmøre+Trøndelag	71,4
Nordmøre+Romsdal+Trøndelag	70,9
Nordmøre	56,6
Romsdal	67,0

Disse forskjellene mellom sentrum og periferi slår også ut i forhold til forventet demografisk utvikling. Befolkningsprognoser eller forventninger til utvikling i folketallet er avhengig av kjønns- og alderssammensetningen i befolkningen, og historiske trekk ved utviklingen i de regionale arbeidsmarkedene.

Ser vi på Norge under ett de siste årene har befolkningsutviklingen vært preget av vekst, drevet av tre faktorer:

- En sterk økonomisk vekst som i stor grad har vært drevet av høye oljeinntekter kombinert med en ekspansiv økonomisk politikk som på en vellykket måte hindret Norge fra skadevirkninger av den globale økonomiske krisen i 2008. Resultatet var vekst i privat konsum og offentlig sektor.
- Dette har ført til en stor innvandring, blant annet fra Øst-Europa men også fra andre

deler av verden.

- Til forskjell fra mange andre land, blant annet andre nordiske land, har Norge ikke blitt oversvømt av en "eldrebølge". Det skyldes dels at den norske "eldrebølgen" kommer seinere enn i andre land, dels at vi i tillegg har en "yngrebølge", i form av uvanlig mange unge mennesker i 20-årene som nå er i ferd med å etablere familier og få barn.

I denne situasjonen har vi hatt vekst i folketallet i alle regioner, men mest i Osloregionen, i resten av Østlandet og i storbyregionene. Dette blir illustrert i tabellen nedenfor, der trenden fra de siste årene er grunnlaget for prognosen for utviklingen fram til 2040. Her ser vi at den forventede veksten i Nordmøre er "bare" 11,1 %. I Romsdal forventes veksten å bli 14 % (Molde) og i Møre og Romsdal som helhet, der vi har med Ålesund, forventes veksten å bli 15,2 %. I de ulike alternativene for Midt Norge, der vi har fått med storbyen Trondhjem, er forventet vekst vel 17 %. På Vestlandet, der vi har med Ålesund, Bergen og Rogaland, er den på lå veksten på 21,4 %.

Dette betyr at uansett hvilket større regionalt alternativ vi velger vil Nordmøres andel av befolkningen, gitt en framskriving av dagens trend, synke. For alternativet Vestlandet snakker vi om en tilbakegang på 8,5 % fram til 2040. For alternativet Midt-Norge ligger den relative tilbakegangen på vel 5 %. For alternativet Møre og Romsdal snakker vi om en nedgang på 3,6 %.

Strukturalternativ	Endring i folketall 2016-2040 (prosent)	Endring i Nordmøres andel av total befolkning 2016-2040 (prosent)
Møre og Romsdal	15,2	-3,6
M&R+Trøndelag	17,5	-5,5
M&R+S&F+Hord+Rog	21,4	-8,5
Nordmøre+Trøndelag	17,9	-5,8
Nordmøre+Romsdal+Trøndelag	17,5	-5,5
Nordmøre	11,1	-
Romsdal	14,0	-

Vi står i dag overfor et trendbrudd. Innvandringen har snudd til utvandring. Oljeprisene har gått ned, og den ekspansive statlige budsjettpolitikken revurderes. Samtidig har fallet i kronkursen åpnet nye muligheter for norsk eksport bygd på marine ressurser og industriprodukter basert på grønn kraft. Det er behov for en pro-aktiv regional innovasjonsstrategi som tar utgangspunkt i styrkene i den regionale økonomien i Nordmøre. Hvordan kan Kristiansund vokse raskere, bygd på egne fortrinn? Hvordan kan marine næringer som oppdrett, samt industri basert på grønn vannkraft utnytte sine kunnskaps- og naturressurser bedre? Uansett om Nordmøre forblir en del av Møre og Romsdal eller blir en integrert del av en større region er det av avgjørende betydning å bygge opp institusjonene som arbeider med dette som formål.

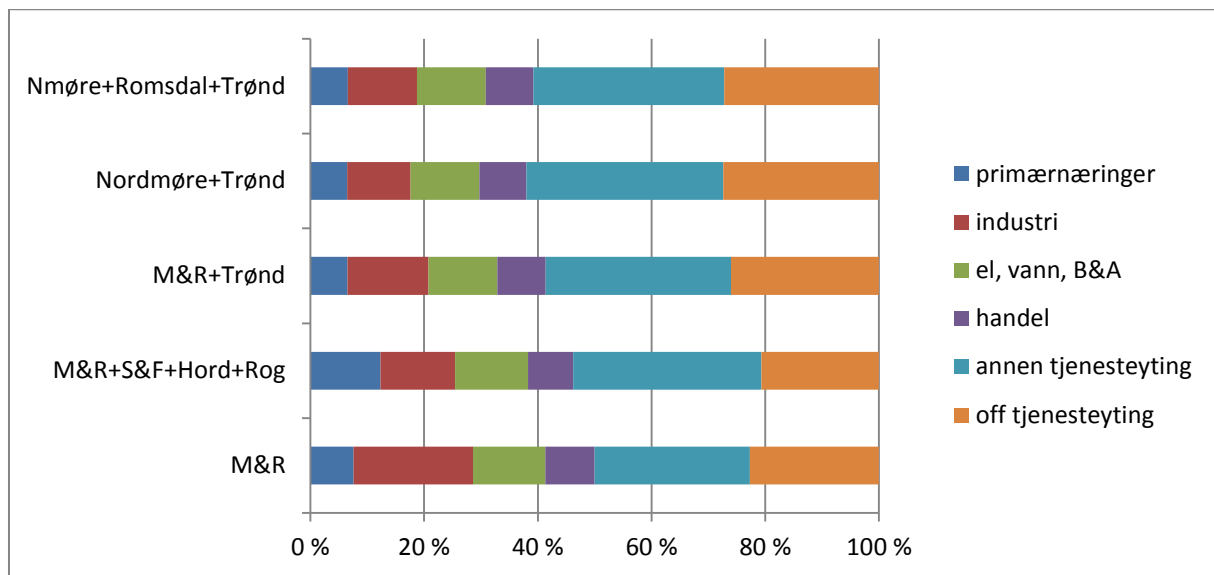
ØKONOMI

I det foregående har vi sett at det er en sterk integrasjon, i form av pendling, mellom Nordmøre og Romsdal. For Romsdal er også båndene til Sunnmøre sterke, blant annet bygd på næringsvirksomhet og gjennom pendling. Dersom det blir etablert en fylkesgrense mellom Romsdal og Sunnmøre vil det kunne svekke Romsdal. Dersom arbeidsmarkedet i Romsdal svikter, vil det ramme Nordmøre, fordi det vil bli færre muligheter for pendling.

Trøndelag har en todelt økonomi, med en stor by, Trondheim, og store landdistrikter med jordbruk. Noen av naboene til Nordmøre er Hitra og Frøya, med sterke miljø innenfor marin virksomhet og turisme/ opplevelser. Det er mange likhetstrekk mellom distriktskommunene i Nordmøre og distriktene i Sør-Trøndelag.

Ser vi på de overordnede tallene er den viktigste forskjellen mellom Møre og Romsdal og de andre alternativene en sterk industri og en relativt svakt utviklet privat tjenestesektor. Det siste skyldes at byene i Møre og Romsdal er mindre betydningsfulle enn på Vestlandet og i Midt-Norge. En region Vestlandet, med Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Bergen vil ha tyngdepunkt innenfor primærnæringer, industri og privat tjenesteyting. Her er offentlig sektor relativt beskjeden.

I de tre alternativene for Midt-Norge er offentlig tjenesteyting en større del av de regionale økonomiene. Hovedtall for næringsstruktur for alternative regioner

REGIONAL PLANLEGGING

Fylkesplanlegging og nærings- og innovasjonspolitik i Møre og Romsdal har lenge fokusert på byutvikling i "aksen Ålesund – Molde – Kristiansund". Pendling mellom Sunnmøre og Romsdal og mellom Romsdal og Nordmøre er en av suksessene til denne strategien. Pendlingen er med på å skape et stort, differensiert urbant arbeidsmarked som er mer attraktivt enn om disse tre byene hadde vært isolert fra hverandre på grunn av dårlige kommunikasjoner. I en situasjon der det meste av veksten har kommet i de store byene har denne satsningen på aksen Ålesund – Molde – Kristiansund og integrasjonen av Møre og Romsdal trolig bidratt til å gjøre fylket som helhet mer attraktivt i det nasjonale arbeidsmarkedet. Samtidig har utviklingspotensialet i Nordmøre knyttet til integrasjon i retning av Trondheim ikke blitt tatt i bruk.

Planleggere i Sør-Trøndelag har ikke hatt det samme behovet for å bry seg om byen Trondheim. I stedet har de hatt fokus på kystnæringer og landdistrikt. Denne forskjellen kommer tydelig fram når vi sammenligner handlingsprogrammet for innovasjon og verdiskaping i Sør-Trøndelag med det tilsvarende programmet for Møre og Romsdal. Mens Sør-Trøndelag har et klart fokus på bio-økonomi, det "grønne skiftet", havrommet og landbruk prioriterer programmet for Møre og Romsdal by- og tettstedsutvikling, forskningsbasert innovasjon og industriklynger. Her kommer areal- og naturressurser som "resultatmål 7".

Handlingsprogram for innovasjon og verdiskapning i Sør-Trøndelag og handlingsprogram for verdiskapning møre og romsdal 2016, prioriterte områder:

SØR-TRØNDELAG (strategier og prioriteringer)	MØRE OG ROMSDAL (Resultatmål)
Bio-økonomi, det grønne skiftet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sentrum i byer og tettsteder i Møre og Romsdal skal by på attraktive tjenester og opplevelser for innbyggere og besøkende 2. Nærings- og arbeidsliv i Møre og Romsdal skal gjøre seg bedre nytte av forskningsbasert innovasjon ved hjelp av kompetente og praksisnære kunnskapsmiljø i fylket 3. Næringsklyngene i marin- maritim- petroleum, møbel og prosessindustri skal ha rammebetingelser som gir grunnlaget for konkurransedyktige virkemidler 4. Møre og Romsdal skal ha flere nyetableringer med større overlevelsesgrad særlig innenfor kompetanseintensiv tjenesteyting 5. Møre og Romsdals andel av verdiskapningen fra petroleumsressursene i Norskehavet og Barentshavet skal øke 6. Styrke Møre og Romsdal som aktivitets og opplevelsesfylke nr. 1 gjennom bedre infrastruktur for reiselivet 7. Areal- og naturressursene skal forvaltes på en måte som gir grunnlag for næringsutvikling, samtidig som miljø og artsmangfold blir tatt vare på Verdiskapning fra landbruk, fornybar energi og sjømat skal økes
Havrommet	
Landbruk	
Skog og tre	
Kompetanse FoU teknologi (for å støtte programmet)	
Mineralsatsning	
Reiseliv/ opplevelser	
Internasjonalt samarbeid	
Miljø og klima	

Sør-Trøndelag fylkeskommune har et budsjett for Innovasjon Norge på 23 millioner, mot 43 millioner i Møre og Romsdal. I fylkeskommunal planlegging legges det stor vekt på koordinering mellom regionale innovasjonsstrategier og Innovasjon Norge. Ser vi på totalrammene for bevilgninger i Møre og Romsdals strategi får utvikling av byer, tettsteder og lokalsamfunn 20,9 millioner. Dette svarer til fokuset på aksene mellom de tre byene. Denne prioriteringen fins ikke i Sør-Trøndelag. Her er det opplevelser, skog og tre, jordbruk og marin sektor som blir prioritert.

Prioriteringen i Innovasjon Norge i den nye regionen Trøndelag beskrives slik:

Et samlet Trøndelag har utrolig store muligheter til økt verdiskapning innenfor områder som bioøkonomi, havromsteknologi, fornybar energi og reiseliv/kulturnæringer bare for å nevne noen. Dessuten har vi en nær sagt ubegrenset tilgang på kortreist teknologi, med de mulighetene det gir. Gjennom å bygge et større og sterkere fagmiljø kan Innovasjon Norge få til enda mer og bidra enda sterkere til verdiskapningen i Trøndelag. Det skal vi få til i et tett

samarbeid og samspill med næringslivet, forsknings- og kompetansemiljøene, regionale myndigheter og innovasjonsmiljøene, Vigdis Harsvik, direktør Innovasjon Norge Trøndelag.

<http://www.innovasjonnorge.no/no/Kontorer-i-Norge/Sor-Trondelag/samler-og-styrker-innovasjon-norge-i-trondelag/>

4. SCENARIER:MULIGE KONSEKVENSER AV ALTERNATIVE REGIONSTRUKTURER

La oss først se på politisk representasjon, interessefellesskap og interessekonflikter.

POLITIKK	Fordeler for Nordmøre	Ulemper for Nordmøre	Risiko
Politisk representasjon. Interessefellesskap og interessekonflikter Innovasjonspolitik			
Nordmøre/ Romsdal inn i Midt-Norge	Identitet og tillit til Trøndelag.	En liten del av en stor region	Den store regionen fokuserer på sine sentra, og glemmer periferien Nordmøre
Møre og Romsdal inn i Midt Norge	Dreining av tyngdepunktet i det nye fylkestinget i retning sentrum-venstre Prioriteringene i innovasjonspolitikken i Midt-Norge "passer godt" med næringsstrukturen i Nordmøre	Nordmøre kan utnytte aksene inn i Møre og Romsdal og til Trøndelag	
Møre og Romsdal inn i Vest-Norge	Mulige fordeler dersom den store regionen også får store nye ressurser og kan utløse synergier som kan være positive for Nordmøre.	Nordmøre blir en liten del av en stor region, der politiske nettverk og tillitsrelasjoner er svakt utviklet	
Møre og Romsdal består	Utgjør en synlig del av fylkespolitikken, med evne til å hevde egne interesser.	Politisk kløft mellom nord og sør og rivalisering om ressurser?	Grenseproblemene til Trøndelag fortsetter

Det later til å være sterke lojalitetsbånd på tvers av fylkesgrensen mellom Nordmøre og Trøndelag. Dette skulle kunne bety at Nordmøre kan hevde sine interesser selv om regionen vil komme til å utgjøre en liten del av det nye regionale parlamentet i Midt-Norge. En særlig

god løsning sett fra Nordmøres side vil være at hele Møre og Romsdal går inn i Midt-Norge. Innenfor en slik ramme snakker vi om en akse Ålesund – Molde – Kristiansund – Trondheim, der Nordmøre får en sentral posisjon. Det blir hevdet at en slik løsning ikke kan gjennomføres, fordi Sunnmøre da vil foretrekke Vestlandet. Sett i et helhetlig perspektiv vil en fylkesgrense som bryter opp aksene Ålesund – Molde – Kristiansund fortone seg som en dårlig løsning (Mariussen og Gjertsen 2016). Et slikt utfall, med en svekkelse av Romsdal, vil også kunne ramme Nordmøre.

I forhold til Vestlandet går argumentene fra våre informanter i en annen retning. Det er ikke like sterke tillitsrelasjoner som i Midt-Norge, og Nordmøre vil bli en perifer utkant.

SAMFUNNSUTVIKLING Sentralisering – desentralisering, periferi	Fordeler for Nordmøre	Ulemper for Nordmøre
Nordmøre/ Romsdal inn i Midt-Norge	Nordmøre kan utnytte fordelene med tettere integrasjon i retning Trøndelag	En oppløsning av Møre og Romsdal som en enhet for samfunnsplanlegging vil kunne rive opp aksene Ålesund – Molde – Kristiansund. Det vil svekke Romsdal, og kunne ramme Nordmøre, bl.a. gjennom en svekket pendling til Molde.
Møre og Romsdal inn i Midt-Norge	Nordmøre får en sentral posisjon på aksene Ålesund – Molde – Kristiansund – Trondheim	Små ulemper
Møre og Romsdal inn i Vest-Norge	Kan det tenkes at den store regionen også får store ressurser og mye makt fra staten?	Nordmøre blir en periferi i en stor region med sentrum (de store vestlandsbyene) langt borte. Vanskelig å utnytte synergier med Trøndelag
Møre og Romsdal består	Vellykket integrasjon langs aksene Ålesund – Molde – Kristiansund gir Nordmøre mange arbeidsplasser basert på pendling	Fortsatt vanskelig å utnytte synergier med Trøndelag?

5. AVSLUTTENDE KOMMENTAR

Reformen har plassert Nordmøre i sentrum, med muligheter i to retninger, den etablerte aksene Molde – Ålesund, og nå kanskje en ny vei i retning av Trondheim. Sett fra Nordmøres side er fordelene med Møre og Romsdal tilgang til et stort arbeidsmarked i Romsdal/ Molde som holdes oppe gjennom aksene Kristiansund – Molde – Ålesund. Utfordringen for Nordmøre ligger i å kunne beholde disse fordelene og samtidig utvikle en positiv synergi med Trøndelag.

- a) Pendlingsstatistikken som er referert i denne rapporten viser at Nordmøre og Romsdal er tett integrert, og har mye å tape på å bli delt av en fylkesgrense, mens Nordmøre har mer pendling til Trøndelag enn til Sunnmøre. Samtidig vil reformer som svekker Romsdal kunne gi uheldige utslag i Nordmøre.
- b) I næringsammenheng er det likhetstrekk mellom Nordmøre og Trøndelag, som preges av periferi med oppdrett, fiskerier og annen maritim virksomhet langs kysten, og landbruksområder og noe industri i innlandet. I Trøndelag kan man rolig konstatere at byen tar vare på seg selv, takket være store offentlige overføringer til nasjonale sentra for forskning og teknologisk utvikling, NTNU og SINTEF. På Sunnmøre er det tyngre innslag av industri, og byene må arbeide for å utvikle seg videre. Spissformulert kan vi dermed si at Trøndelag prioriterer grønt og blått, mens Møre og Romsdal satser på byutvikling.
- c) Disse forskjellene kommer også til uttrykk i forskjeller i de regionale utviklingsstrategiene, der Sør-Trøndelag har en innovasjonsstrategi som ser ut til å "treffe" Nordmøre bedre enn den mer by-fokuserte strategien i Sogn og Fjordane. Som en følge av reformen er det rimelig å vente at virkemiddel som Innovasjon Norge blir koordinert med strategiene til de nye regionene.
- d) For flere kommuner i Nordmøre er fylkesgrensen en hindring for adgang til fora og nettverk i Trøndelag, og da særlig attraktive samarbeidspartnere i Trondhjem, som NTNU og Sintef. For store næringsaktører på Sunnmøre er dette ikke et problem. De skaffer seg kontaktene de trenger på egen hånd. NTNU er allerede etablert i Ålesund. Men for små næringsaktører som er avhengig av fylkeskommunale midler for å sikre prosjekter med NTNU/Sintef er dette et problem.
- e) Fylkesgrensen har vist seg å være en barriere når det gjelder å få opp prioriteringer av veier og gode samferdselsløsninger mellom Nordmøre og Trondhjem. Prioriteringen av de sentrale aksene i de to fylkene har ført til at veier mellom fylkene er prioritert ned.
- f) Det har også vist seg at rivaliseringen intern i Møre og Romsdal om prioriteringer og utbyggingsoppgaver fortsetter.
- g) I forhold til politiske og kulturelle skiller og tillit er det mye som forener Nordmøre og Trøndelag, og mye som skiller Nordmøre og Sunnmøre.
- h) Pågående justeringer av fylkesgrensen, der noen kommuner flyttes over til Trøndelag, risikerer å rive opp skolekretser og kan føre til nedlegging av opplæringstilbud som er av avgjørende betydning for næringslivet.
- i) Trondheim er også attraktivt av mange andre grunner, så som tilgang til St. Olavs hospital. Byen har et stort influensområde og konkurrerer effektivt med hensyn til leveranser av tjenester med byene i Møre og Romsdal.

6. REFERANSER

Melding til Stortinget 22 (2015-2016) Nye folkevalgte regioner
– rolle, struktur og oppgaver. Kommunal og Moderniseringsdepartementet, Oslo.

Mariusen Åge og Gjertsen Arild 2016 Maktpolitiske konsekvenser av nye alternative regioner – virkninger for Møre og Romsdal, forslag til løsning NF Rapport nr. 9, Nordlandsforskning, Bodø.

7. VEDLEGG

I fokusgruppen deltok:

Ola Rognskog, leder for ORKidé og ordfører i Halså kommune

Ingunn Golmen, ordfører i Aure kommune

Roger Osen, ordfører i Smøla kommune

Kjell Neergaard, ordfører i Kristiansund kommune

Ingrid Rangønes, ordfører i Averøy kommune

Knut Sjømæling, ordfører i Gjemnes kommune

Milly Bente Nørsett, ordfører i Tingvoll kommune

Ola Heggem, ordfører i Rindal kommune

Lilly Gunn Nyheim, ordfører i Surnadal kommune

Ståle Refstie, ordfører i Sunndal kommune (fra kl. 1200)

Birgit Eliassen, rådmann i Gjemnes kommune

Arne Ingebrigtsen, rådmann i Kristiansund kommune

Kjell Larsen, CEO i Pipelife Norge Surnadal

Linda Offenbergh, rådgiver i Bølgen Knudtzon Invest

Monika Eeg, fra Kristiansund og Nordmøre Næringsforum

Roland Mauseth, prosessleder for regionrådets utredning